

6 במנחם / 27 אייר / 1374 א"ל

על רבה בר רב הונא פתח ההוא ינוקא "בזע ישישים" עלה סבכל ועמו ספר
 מלחמות קאת וקפור הוכפלו לראות בשור ושבר הבא משנער, קצף על עולמו
 וחטם סכנו נפשות ושמה בהם ככלה חדשה, רוכב בערבות שש ושסח בכא אליו
 נפש בקי וצדיק. את הדברים האלה אני מעלה על ידיך בפשי - אבדל סכנו
 לחיים טובים וארוכים - זקן ראשי הישיבות, גאון הדור צדיק חסיד ועניו,
 מתפלליו של הלל מרן איסר זלמן סלצר זצוק"ל, "בזע ישישים", ידוע שאביו
 היה יהודי צדיק תמים ובן תורה, וביראי ~~שש~~ שאמו היתה ססוב הנשים
 הצדקניות, בדור ישרים ההוא, זכר שניהם לברכה, אבל שלשלת יחוסו של אותו
 גאון עולם וצדיק יסוד עולם אינני יודע. אולם במנחם זה וראי שהתואר בזע
 ישישים הולם אותו. הוא היה החוליא האחרונה של הזוג של וולוז'ין. כל זמן
 שרבי איסר זלמן היה קיים עדיין היתה לחלוחית של בית וולוז'ין קיימת.
 הוא היה תלמידו המובהק, ותלמידו החביב, של גאון דורו רבי חיים הלוי
 סולובייצ'יק זצוק"ל. כשישב לפניו בן שנים עשרה או שלש עשרה, היה רבי חיים
 רגיל לאמר תיכף "כש"זונינקא" (כך ^{העניף} נקרא בילדותו) פותח את פיו מתחיל
 אור גדול להבהיק בפוחי. הוא היה האחרון של בזע הישישים של וולוז'ין
 אשר שרשו נעוץ ברבינו הגדול הנר"א סווילבא ז"ל. כשאנו מספידים אותו אנו
 חוזרים ומספידים את רבו הגדול רבי חיים ז"ל ועמו ספר מלחמות, ספר שרש"י
 ספר תורה. אבל הלא לא נאמר כאן ספר מלחמות ה' שזה אחד השמות של התורה,
 על שם המלחמות שנלחם, בביכול, בכחות החושך, של אומות העולם ושעי"ז
 נודעה גבורתו בעולם. "ספר מלחמות" סתם כתוב כאן, ורש"י ז"ל ספרש "ספר
 תורה". הנה ספרש שם זה נתון לספר התורה, על שם המלחמות, המלחמות הגדולות
 והנוראות שנלחמו ונלחמים כחות הרע והזרן והכפירה והטינות בספר התורה.
 מי יודע אם לא שלטונות הכפירה הידועים שרדפו את גאון ישראל זה, לפני
 ארבעים שנה בערך, בבבל, כלומר ברוסיה, שסכחינת כנסת ישראל שלה היתה אז
 בבבל בשעתה, מי יודע אם לא הרדיפות, אם לא המלחמות ההן על התורה - היתה
 ארץ ישראל זוכה בו, כבר לפני קרוב לארבעים שנה כשהיה עומד בסלוא כחו
 השכלי הענקי "רוכב בערבות שש ושסח בכא אליו נפש בקי וצדיק". רבותי,
 ידועים דברי הסדרש רבה איכה על אותו הזמן שדור בהספידו שקשה סילוקן של
 צדיקים יותר משריפת בית אלקיבו. מכאן פתח להבין את דברי חז"ל ההם:
 בנוהג שבעולם כשהאדם מצטער ובוכה, (כידוע מהמעשה ברבן גמליאל שברק
 חלק), אם יש בוכים עמו, זה מקיל על כאבו הגדול. מה שאין כן אם לא משתתפים
 בעצרו, ומכש"כ אם שמחה וששון סנגדו. בחורבן ביהמ"ק, שבביכול הקב"ה ומלאכי
 השרת נכו וספדו, כספורש בגביא ובדברי חז"ל, משא"כ כשצדיק מסתלק מן העולם,
 כאן עלי אדמות בכי וספוד תמרורים ושם למעלה ששון ושמחה. "רוכב בערבות
 שש ושסחה בכא אליו נפש בקי וצדיק", "ושמחו בהם ככלה חדשה". שבעים פנים
 לתורה, אני ספחש ג"כ אחרת. מסחרב ביהמ"ק, מסקרה אותו האסון הנורא ליהדות,
 כבר עברו קרוב לאלפים שנה, ות"ל התורה עדיין מתקיימת. תלל כבר זכינו
 לחידושה של מדינת ישראל, והתורה בארץ ישראל, למרות הכל, הולכת וגוברת חיל.
 קרוב לאלפים שנה חרב ביהמ"ק ובכל מדינה שמתקיימות בה ישיבות היהדות עורנה
 מלאה כח עלומים. מה שאין כן במקומות שבהן פסקה תורה ונסגרו הישיבות
 ונתבטל ליסוד התורה מהתינוקות, שם היהדות בוססת, ולא נשארו אלא עצמות
 יבישות, וקיום הישיבות וליסוד התורה בכלל, עד לתינוקות, ועד בכלל, הלא
 זה תלוי בקיום חכמי ישראל באוני וצדיקי הדור. הנה אומר שסילוקן של
 צדיקים קשה משריפת בית אלקיבו. ראה והבן שאותו הזקן לא אמר סיתתן של
 צדיקים, אלא סילוקן של צדיקים, כלומר סילוק הטיפוס ההוא. כשגדול בתורה
 ובצדקות סת, כבר נברא צדיק כמותו, אבל יש מקום שכשאיש כזה סת, הספוס
 כולו מסתלק, שהשלשלת נפסקת לגמרי, וזה קשה מחורבן בית המקדש

ולבאורה קשה על סאמרס ז"ל תלמיד חכם שמת מי יתן לנו תסורתו מי יתן
 לנו חליפתו, הלא בפירוש אמרו רז"ל אין צדיק נפטר סן העולם עד שנברא
 צדיק כמותו. יתכן לישב שהמכוון הוא על הזמן שבינתיים אסנס נברא כבר הילד
 שעתיד להיות כנפטר, אבל הרכה שנים יעברו עד שיגדל ויהי' באותו הדרגה.
 תתכן כוונה אחרת. בדבר שאין לו שיעור, איך יתכן לאמר תסורה וחליפה.
 אילו היה מספר קצוב, כך וכך גדולים וצדיקים צריכים להיות בכל דור, היה
 שיין לאמר שכשנפטר אחד מאותו הסוג כבר יש לו תסורה וחליפה, ואפילו בצדיקים
 אמרו רז"ל לא פחית עלמא מל"ו צדיקים, אבל זהו השיעור לססה, ולמעלה אין
 לזה שיעור. יתכן כסו כן לפרש פירוש אחר, כל גאון וגאון יש לו סגולות

מיוחדות בכח התורה, ולא תמצא אחד שהוא מסש כמותו. ר' איסר זלמן ז"ל, היה בעל סגולות מיוחדות, בכח התפיסה לא היה כמותו בכל הדור הזה, אני הופתעתי פעם סכח תפיסתו, ובהבנה היו לו צלילים מיוחדים רק לו לבדו. כתופס ישיבה לא היה מסש דובסתו. הוא לא הניד סתם שיעור גאוני לפני תלמידיו. הוא הכין את השיעור אתם יחד, והיו חניכים עליו כבניו מסש. וכשהניד שיעור לפניהם לא רק שהעניק להם תורה, חידושים מזהירים במחרוזת פנינים יקרות שביקורות, אלא שסתר סגנון ההרצאה שלו לסדו איך לחדש חידושים בעצמם, הוא היה האמן הגדול שחינך ראשי משיבות. בהרצאת התורה, גם כן היו מעטים כמותו בדורו, ובעשרות השנים האחרונות מסש לא היה כמותו. הרוב הגדול של גדולי הרבנים בארץ ובגולה, היו תלמידיו. ולא רק תורה לסדו מפיהו, כי גם מדות, מדות שהורות, בעצם השמים לטוהר, יראת שמים שהורה, ככל מיני שהרה, ענוה, ענוה חסימה, מופתית, ואשרי אלה שקיבלו מסנו את מדותיו ויראתו, ואשרי אלה שקיבלו מסנו את אהבתו העזה לכל נפש מישראל, ואת אהבתו לנכרא בצלם, ככלל, ואת אהבתו העמוקה לארץ ישראל. הוא היה סגל האהבה והסוסר, הזוהר הנפשי והאצילות הנשטתית. רז"ל דרשו לסה בסמכה מיתתה של מרים לפרשת פרה אדומה לומר לך סה פרה אדומה סכפרת כך מיתתן של צדיקים סכפרת. סכפרת האמורה כאן, פירושה מטהרת, שאעפ"י שהוקשה הפרה האדומה לחטאת ("חטאת קרייה רחמנא"), בעצם היא מטהרת. שהרת הנפש, שהרת הלב, שהרת המדות, בקעו ועלו סתוך נשמתו הגדולה והקדושה של הגאון הצדיק ר' איסר זלמן זי"ע והכתירו אותו סביב סביב בסדה כ"כ נפלאה ער שכל המתחיל להתעסק בתכונה זו של אישיותו הנאדרת, בהכרח שתתחיל נפשו לחשוק בטהרה מסוג זה. אבל איסתי מתחילין להתעסק בתכונותיו, בטבטיו של הצדיק? - כשהוא נפטר מן העולם! הטהרה החיצונית איננה אלא ההקבלה לטהרה הפנימית, כדברי הרמב"ם ז"ל הידועים בהלכות סקואות.

לסוף לא אסנע מלהביע מלים אחדות בנוגע להתקשרות של נפשו של אותו גאון עולם וצדיק הדור ז"ל לציון בית חיינו.

כבר ידוע שהוא היה אחד מראשוני חובבי ציון כבר בהיותו בחור צעיר, תלמיד הישיבה בוולוז'ין, וידוע איך שאחרי חתונתו השקיע הנדוניה שלו ברכישת אדמה בחדרה. סה שאני אספר זוהי חוויה אישית בקשר לצד זה של אישיותו הגאונית והמוסרית המופלאה. זה היה מעשה, דומני לפני שלש עשרה שנה בערך, כשנסעתי לראשונה הצעה ע"ד חלוקה, ודובר אז על חלק זעום, שכאילו עמדה מסגלת בריטניא להציע לפנינו בתור מדינת ישראל. אני הייתי אז נגד החלוקה, והצטרפו אלי אישים ידועים בישוב שיזמו לצאת בסחאה פוסמית גדולה. לשם כך הצעתי לכנס ישיבה חשובה בביתי. לפתע פתאום בא אלי הגאון ז"ל כשהוא כולו רועד, בבקשה נפשית עמוקה שלא להסתיך כתנועה האנטי-חלוקתית ההיא. זכורני מקצת מדבריו: "דבר שלא היה לישראל - כלומר מדינה - זה קרוב לאלפים שנה, ועתה מציעים זה לפנינו, אם כי בסדה זעומה לעת עתה, נא ואנא שלא לדחות. ניכר שזה מן השמים וזה סימן של מתחלת רגאולה..."

רבותי, קשה להעריך את גודל האכידה. דורנו זה שער עתה היה כבר דור יתום, נתדלדל עכשיו לדרגת דור של "יתמי דיתמי".

אנא חזקו את הת"מים, את בתי החינוך הדתיים, ואת הישיבות, ותקיסו גאונים וצדיקים, ב"ה, מהספוס של ר' איסר זלמן זצוק"ל.

תנצב"ה את ר' אלקיור, אמן ואמן!